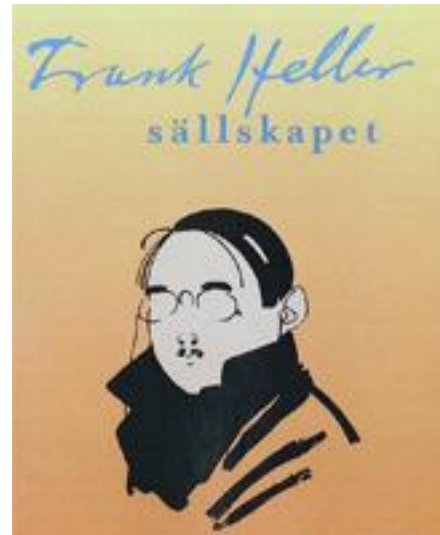

I Sick....

...Sack

genom

Hellervärlden

Årgång 15. Mars 2026 (N:r 2)

Kära Hellervänner!

Kommande evenemang.

9 mars 2026: I Silviebergssrummet, Fyrverkarbacken 28, Stockholm blir det Kultisafton i samarrangemang med Frank Heller-sällskapet. Framför allt kommer det att handla om Frank Heller, Korsika, Napoleon och herr Collin, och förhoppningsvis kan vi visa avsnitt ur TV-serien Frank Heller berättar och Abel Gances klassiska storfilm om Napoleon från 1927. Intresserade hänvänder sig lämpligen till Göran Wessberg (gwessberg1@gmail.com), som är arrangör och värd för evenemanget.

28 mars 2026 kl. 14: Ordinarie årsmöte. Plats: Tegnérsalen i Akademiska Föreningen. *Separat kallelse kommer.*

1 maj 2026: Det klassiska Lundaspexet *Djingis Khan* kl. 19 med dubbelkvart. Trerätters middag på Kulturens Restaurang kl. 17. *Separat kallelse kommer.*

På Hellerfronten mycket nytt.

Nämligen nedanstående händelser av hellerfrämjande karaktär.

Wilhelm Engström

Föredrag i Skåne.

Onsdagen den 25 februari hade Frank Heller-sällskapets ordförande Wilhelm Engström inbjudits att föreläsa inom ramen för en allmän kurs i kultur och samhälle för seniorer på Glokala folkhögskolan i Malmö. Eftersom antalet anmälda deltagare översteg 30 flyttades evenemanget till folkhögskolans foyer, vilket stimulerade ytterligare tillströmning av gäster från det närbelägna caféet. Under en timme upplystes publiken om författarens äventyrliga liv och gärning. Föreläsningen avslutades med att föreläsaren läste Hellers första novell som skulle bli startpunkten för hans nya liv, "Hur försynen luggade Adamsson". Efter en välbehövlig kaffepaus följde en intensiv frågestund. Sällskapets grundare Frank Orton som befann sig på plats ombads redogöra för sitt senaste opus — *Heller om Heller* och gjorde även en generös och uppskattad donation av ett antal exemplar av den aktuella skriften till kursdeltagarna.

Gudrun Fagerström

Heller på Hornstulls bibliotek.

Inom ramen för DELS presentation av litterära sällskap på Hornstulls bibliotek i Stockholm kom den 4 mars turen till de om Frank Heller och Dan Andersson. Göran Wessberg kåserade lärt och spirituellt om hur Gunnar Serner blev Frank Heller och vad som karakteriserar författarskapet — och varför det är roligt att vara med i sällskapet. Därefter presenterade tre trubadurer Dan Andersson i ord och ton. Ett 50-tal åhörare lät sig synbarligen underhållas väl, även vid det efteråt välbesökta bokbordet. Alla böcker sålde slut, om kvällen dessutom resulterar i nya medlemmar lär visa sig.

Göran Wessberg

Årsboken 2026.

Hellerianer!

Det blir en årsbok även 2026, men den blir lite annorlunda. Under titeln *I sicksack genom Hellers bokvärld* vill vi lyfta fram en hel del som stått i medlemsbladet. Många av er har säkert glömt vad som stått där tidigare eller gjort er av med de gamla numren. Vi har varit måna om att få med vad ni har bidragit med under åren. Det blir alltså en kavalkad av recensioner och några speciella artiklar.

Dag Hedman

Hur jag blev utpressare och andra berättelser (1928)

Som marknadsförfattare under varumärket Frank Heller var det helt avgörande för Gunnar Serner att maximera inkomsten från varje text han skrev. Det system han tillämpade för att uppnå detta var primärpublicering i svensk periodisk press, sekundärpublicering på den svenska bokmarknaden, publicering i utländsk periodisk press, och slutligen publicering på den utländska bokmarknaden, vilket i första hand var den tyskspråkiga. Med *svensk periodisk press* menas här såväl lokala som rikstäckande dagstidningar, samt vecko- och månadstidningar, ofta inom den bonnierska förlagssfären. *Den svenska bokmarknaden* nådde Serner via Albert Bonniers förlag. De enda undantagen från denna regel var åren 1915—21, då hans böcker utgavs av Dahlbergs Förlagsaktiebolag, och efter hans död, då exempelvis *Resa i Schweiz* (1948) utgavs av Hugo Gebers Förlag.

Vad romanerna beträffade, kunde dessa utkomma som följetonger på pressmarknaden, innan, samtidigt som, eller efter det att de publicerades i bokform. Noveller, kåserier och resereportage trycktes som regel i pressen innan de utgavs mellan två pärmar, men ibland skedde presspublicering efter bokutgivningen, ibland långt efteråt.

Hur jag blev utpressare och andra berättelser är en typisk sådan samling av kortare texter, nämligen noveller och kåserier. Den utkom i två upplagor 1928 på Albert Bonniers Förlag.

”Hur jag blev utpressare” och ”Hinc robur et securitas” (först tryckta i *Svenska Dagbladet* 16.2.1927 respektive 19.12.1925) är kvasi-självbiografiska kasinoberättelser, som utspelas i Monte Carlo 1914. Den sistnämnda novellen slutar med orden: ”guld drar guld, även om det inte är äkta” (s. 45).

”En nordens fransman” (*Dopparedagen* 1925) är en anekdot från Le Lavandou vid Rivieran, om en kuriös svensk som Frank Heller säger sig ha mött. Som så ofta undrar man, om berättelsen har någon självbiografisk bakgrund eller om författaren serverar detta förvissad om att läsaren inte vet, och därför håller det för möjligt eller troligt att det han läser är sant.

”Obligationen 202 serie 3” (*Svenska Dagbladet* 27.11.1927) handlar om ett bisarrt levnadsöde i Spanien. ”Femtiotusen procent” är en kapplöpningshistoria, som är en spin offtext till Hellers roman *Den tusen och andra natten* (1923). Den olycklige berättaren slutar sin framställning sålunda: ”denne sångare — som skulle vältrat sig i guld, om inte list och otacksamhet regerade världen — är just den som en gång överlevde Den tusen och Andra Natten, Ibrahim, Salahs son.” (s. 116)

”Neonophis Bartholdi” har redan presenterats i *I Sicksack genom Hellervärlden* 2024:1 och i Dag Hedman: *Eleganta eskapader* (1985), bland annat på s. 227f, men en kort sammanfattning följer här. Det mest vägande bidraget i novellsamlingen, ”Neonophis Bartholdi” (*Bonniers Månadshäften* 1917:9), är ett triangeldrama i djungelmiljö, där dekadent erotik och ond bråd död under en botanisk expedition skildras. Texten har tveklöst inspirerats av konstellationen Karl Petersén—Martha Brodnitz—Gunnar Serner i *Beausoleil* 1912—13. I texten motsvaras de av Barthold/”Blodpiskan”—Metha—Stefan. Barthold tillhör den grupp av kraftfulla ’tigermän’ i Hellers produktion, som har sin utgångspunkt i systemspelaren Petersén. Sannolikt hade Frank Heller även litterära inspirationskällor, nämligen två noveller av en av hans favoritförfattare, H.G. Wells, ”The Cone” och ”Pollock and the Porroh Man”, båda publicerade i *The Plattner Story and Others* (1897).

I "Lycksalighetens ö" (*Svenska Dagbladet* 19.12.1926) blandar Frank Heller en cocktail bestående av söderhavsromantik på ön Zipangu, Kiplings dikt "Buddha at Kamakura" (1892), Atterboms *Lycksalighetens ö* (1824—27) och Einsteins relativitetsteori. "Baron Hamerlings sonson" (*Svenska Dagbladet* 27.11.1927) är en kriminalbagatell med en mentalpatient som huvudperson. "Tre drömmar att tyda" (*Bonniers Veckotidning* 1927:49) handlar om en ordflätekonstruktör, om en bankdirektör och om en namnlös "Han", som nattetid drömmer, att de reser ut i universum. "Han stod i en stor urmakeriverkstad, i det stora världsurmakeriet. Blanka vintergator, suddiga endast halvt utpackade spiralnebulosor, gamla solsystem med ålderns patina och rostiga fjädrar fyllde väggarna. Bredvid dem hängde skinande nya världssystem med svikt i fjädrarna och otålig klang i klockslagen. Längst borta, som en realisationsvara, som överlevt sig själv, hängde rader av dubbelstjärnor som kretsade om varandra och med sin evigt växlande röda och blå glans påminde om en modenyck i svunna ljusår." (s. 199) Vi påminns här om Jules Vernes och H.G. Wells stora betydelse för Serner och hur skicklig han är som science fictionförfattare.

"Världens finaste affär" (*Bonniers Veckotidning* 1925:21—22) är en konstsvindelhistoria och amerikasatir. Slutorden har en hjalmarsöderbergsk ton: "Och vari ligger lyckan? Den ligger icke i de ting vi äga; den ligger i de ting, som vi tro oss äga." (s. 220) Framlidne länsåklagaren Klas Lithner skrev i ett odaterat brev till Dag Hedman:

Dessutom har jag av en slump stött på en kuriositet, som kan vara ett plagiat av Frank Heller från Somerset Maugham. [...] Nu läste jag en biografi över Maugham [...] av Ted Morgan (Touchstone Books, New York, 1981). Där nämner Morgan på

s. 140 på tal om Maughams många antisemitiska uttalanden en novell i *The Bystander* den 7/3 1906, "The Fortunate Painter and the Honest Jew". Innehållet refereras sålunda, att en judisk konsthandlare råkar komma in i ateljén hos en ung engelsk målare i Paris och upptäcker en kopia av Watteau. Han säger att hans svärson i New York kan sälja den och ber målaren signera den. Sedan underrättar han tullen i New York om att en äkta Watteau skall smugglas in. Tulltjänstemannen låter taga bort målarens signatur och publiciteten kring upptäckten skaffar svärsonen en köpare till tavlan. Konsthandlaren ger målaren de pengar han behöver för att gifta sig med sin fästmö. Hela historien påminner starkt om "Världens finaste affär" i *Hur jag blev utpressare* (s. 203—220), utom att det där är en Corot istället.

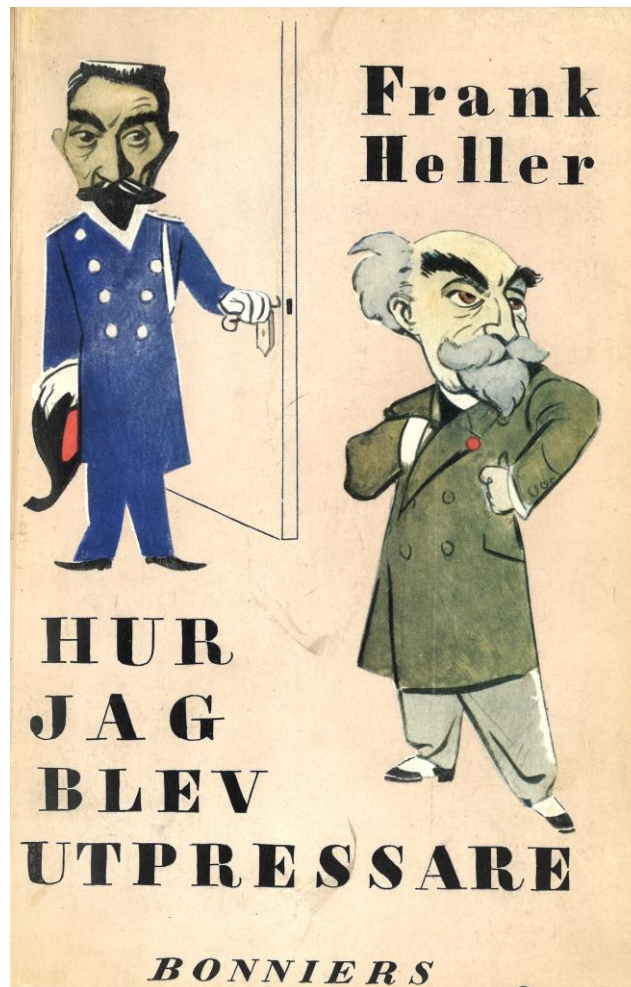
Klas Lithners fynd publiceras här för första gången.

I "Greve Borgacz' öden" (*Svenska Dagbladet* 24.4.1927), slutligen, drar den redan från debutboken *I hasardens huvudstad* (1914) bekante ungraren som vanligt ett pärlband av monte carloanekdoter på tvättäkta budapesttyska.

Mottagandet av *Hur jag blev utpressare* var som vanligt entusiastiskt. Av 15 anmälningar var 13 positiva, 1 negativ och en neutral. John Landquist skrev i *Aftonbladet* 13.4.1928: "Frank Heller har en lätt och gäckande stil, som låter framlysa berättelsens egenskap av en fantasiens lyckspel till läsarens nöje och i sina mer spirituella yttringar antyder humanistisk härkomst." Signaturen —n. i *Nya Kristinehamns Posten* 16.4.1928 sammanfattade sina intryck med orden: "Som helhet måste samlingen betecknas som en av Hellers trevligaste hittills." Det är ju ganska till intet förpliktigande, men Henning Söderhjelm är tydligare i sin recension i *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning*

19.4.1928: "Det är bagateller, men mest mycket roliga bagateller, och överallt njuter man av författarens utsökta stilkonst." Signaturen —i. i *Svenska Dagbladet* 30.7.1928 får sista ordet:

Vad Frank Heller går för, är mer än väl bekant; han är i närvarande stund inte blott vårt lands utan jämförelse överlägsnaste i denna genre, utan just nu även, det vågar man nästan påstå, en av förgrundsfigurerna inom denna art — eller avart — av litteratur överhuvudtaget. Han förmår med sin bestickande stil och originella komposition att förläna färg och festivitas även åt i och för sig ganska tunna och svaga uppslag. Denna hans senaste volym innehåller en hel rad utmärkta fynd, men även de mindre betydande sakerna läser man med verkligt nöje. Det är en soignerad, medryckande och roande samling, en av de bästa på sommarens bokdiskar.

Omslag av Torsten Schonberg (1882—1970) till
Hur jag blev utpressare och andra berättelser.

Tillförordnad redaktör: Dag Hedman
Ansvarig utgivare: Wilhelm Engström